

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

Planning and Executing Humanoid Gaits in a World of Stairs

Facoltà di Ingegneria dell'Informazione, Informatica e Statistica
Corso di Laurea Magistrale in Artificial Intelligence and Robotics

Candidate

Michele Cipriano

ID number 1764645

Thesis Advisor

Prof. Giuseppe Oriolo

Academic Year 2018/2019

Thesis defended on 07 January 2020
in front of a Board of Examiners composed by:
Prof. Nome Cognome (chairman)
Prof. Nome Cognome
Dr. Nome Cognome

Planning and Executing Humanoid Gaits in a World of Stairs
Master thesis. Sapienza – University of Rome

© 2019 Michele Cipriano. All rights reserved

This thesis has been typeset by L^AT_EX and the Sapthesis class.

Version: January 4, 2020

Author's email: cipriano.1764645@studenti.uniroma1.it

*Dedicated to
Donald Knuth*

Abstract

This document is an example which shows the main features of the $\text{\LaTeX} 2_{\epsilon}$ class `sapthesis.cls` developed by Francesco Biccari with the help of GuIT (Gruppo Utilizzatori Italiani di \TeX).

Acknowledgments

Ho deciso di scrivere i ringraziamenti in italiano per dimostrare la mia gratitudine verso i membri del GuIT, il Gruppo Utilizzatori Italiani di T_EX, e, in particolare, verso il prof. Enrico Gregorio.

Contents

Capitolo non numerato	xi
1 Introduction	1
2 Heightmap Generation	3
3 RRT-based Footstep Planning	5
4 Variable Height CoM IS-MPC	7
4.1 3D Motion Model	7
4.2 LIP	8
4.3 Variable Height CoM Motion Model	9
4.4 MPC Formulation	9
4.4.1 ZMP constraints	10
4.4.2 Stability constraint	13
4.5 MPC Algorithm	13
4.6 BHuman implementation	14
5 Experiments	15
5.1 NAO	15
5.2 Stair climbing	15
5.3 Obstacle avoidance	15
6 Conclusion	17
7 Style features of saphesis	19
7.1 Page layout	19
7.2 Page style	20
7.3 About figures and tables	20
7.4 A section	21
7.5 Another section	23
A Special commands provided by saphesis	25

Capitolo non numerato

In this manual you can skip the gray text because it is just dummy text.¹

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

¹This is a footnote.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hendrerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consectetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Donec odio elit, dictum in, hendrerit sit amet, egestas sed, leo. Praesent feugiat sapien aliquet odio. Integer vitae justo. Aliquam vestibulum fringilla lorem. Sed neque lectus, consectetur at, consectetur sed, eleifend ac, lectus. Nulla facilisi. Pellentesque eget lectus. Proin eu metus. Sed porttitor. In hac habitasse platea dictumst. Suspendisse eu lectus. Ut mi mi, lacinia sit amet, placerat et, mollis vitae, dui. Sed ante tellus, tristique ut, iaculis eu, malesuada ac, dui. Mauris nibh leo, facilisis non, adipiscing quis, ultrices a, dui.

Morbi luctus, wisi viverra faucibus pretium, nibh est placerat odio, nec commodo wisi enim eget quam. Quisque libero justo, consectetur a, feugiat vitae, porttitor eu, libero. Suspendisse sed mauris vitae elit sollicitudin malesuada. Maecenas ultricies eros sit amet ante. Ut venenatis velit. Maecenas sed mi eget dui varius euismod. Phasellus aliquet volutpat odio. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Pellentesque sit amet pede ac sem eleifend consectetur. Nullam elementum, urna vel imperdiet sodales, elit ipsum pharetra ligula, ac pretium ante justo a nulla. Curabitur tristique arcu eu metus. Vestibulum lectus. Proin mauris. Proin eu nunc eu urna hendrerit faucibus. Aliquam auctor, pede consequat laoreet varius, eros tellus scelerisque quam, pellentesque hendrerit ipsum dolor sed augue. Nulla nec lacus.

Suspendisse vitae elit. Aliquam arcu neque, ornare in, ullamcorper quis, commodo eu, libero. Fusce sagittis erat at erat tristique mollis. Maecenas sapien libero, molestie et, lobortis in, sodales eget, dui. Morbi ultrices rutrum lorem. Nam elementum ullamcorper leo. Morbi dui. Aliquam sagittis. Nunc placerat. Pellentesque tristique

sodales est. Maecenas imperdiet lacinia velit. Cras non urna. Morbi eros pede, suscipit ac, varius vel, egestas non, eros. Praesent malesuada, diam id pretium elementum, eros sem dictum tortor, vel consectetur odio sem sed wisi.

Sed feugiat. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Ut pellentesque augue sed urna. Vestibulum diam eros, fringilla et, consectetur eu, nonummy id, sapien. Nullam at lectus. In sagittis ultrices mauris. Curabitur malesuada erat sit amet massa. Fusce blandit. Aliquam erat volutpat. Aliquam euismod. Aenean vel lectus. Nunc imperdiet justo nec dolor.

Etiam euismod. Fusce facilisis lacinia dui. Suspendisse potenti. In mi erat, cursus id, nonummy sed, ullamcorper eget, sapien. Praesent pretium, magna in eleifend egestas, pede pede pretium lorem, quis consectetur tortor sapien facilisis magna. Mauris quis magna varius nulla scelerisque imperdiet. Aliquam non quam. Aliquam porttitor quam a lacus. Praesent vel arcu ut tortor cursus volutpat. In vitae pede quis diam bibendum placerat. Fusce elementum convallis neque. Sed dolor orci, scelerisque ac, dapibus nec, ultricies ut, mi. Duis nec dui quis leo sagittis commodo.

Aliquam lectus. Vivamus leo. Quisque ornare tellus ullamcorper nulla. Mauris porttitor pharetra tortor. Sed fringilla justo sed mauris. Mauris tellus. Sed non leo. Nullam elementum, magna in cursus sodales, augue est scelerisque sapien, venenatis congue nulla arcu et pede. Ut suscipit enim vel sapien. Donec congue. Maecenas urna mi, suscipit in, placerat ut, vestibulum ut, massa. Fusce ultrices nulla et nisl.

Etiam ac leo a risus tristique nonummy. Donec dignissim tincidunt nulla. Vestibulum rhoncus molestie odio. Sed lobortis, justo et pretium lobortis, mauris turpis condimentum augue, nec ultricies nibh arcu pretium enim. Nunc purus neque, placerat id, imperdiet sed, pellentesque nec, nisl. Vestibulum imperdiet neque non sem accumsan laoreet. In hac habitasse platea dictumst. Etiam condimentum facilisis libero. Suspendisse in elit quis nisl aliquam dapibus. Pellentesque auctor sapien. Sed egestas sapien nec lectus. Pellentesque vel dui vel neque bibendum viverra. Aliquam porttitor nisl nec pede. Proin mattis libero vel turpis. Donec rutrum mauris et libero. Proin euismod porta felis. Nam lobortis, metus quis elementum commodo, nunc lectus elementum mauris, eget vulputate ligula tellus eu neque. Vivamus eu dolor.

Nulla in ipsum. Praesent eros nulla, congue vitae, euismod ut, commodo a, wisi. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Aenean nonummy magna non leo. Sed felis erat, ullamcorper in, dictum non, ultricies ut, lectus. Proin vel arcu a odio lobortis euismod. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Proin ut est. Aliquam odio. Pellentesque massa turpis, cursus eu, euismod nec, tempor congue, nulla. Duis viverra gravida mauris. Cras tincidunt. Curabitur eros ligula, varius ut, pulvinar in, cursus faucibus, augue.

Nulla mattis luctus nulla. Duis commodo velit at leo. Aliquam vulputate magna et leo. Nam vestibulum ullamcorper leo. Vestibulum condimentum rutrum mauris. Donec id mauris. Morbi molestie justo et pede. Vivamus eget turpis sed nisl cursus tempor. Curabitur mollis sapien condimentum nunc. In wisi nisl, malesuada at, dignissim sit amet, lobortis in, odio. Aenean consequat arcu a ante. Pellentesque porta elit sit amet orci. Etiam at turpis nec elit ultricies imperdiet. Nulla facilisi. In hac habitasse platea dictumst. Suspendisse viverra aliquam risus. Nullam pede

justo, molestie nonummy, scelerisque eu, facilisis vel, arcu.

Curabitur tellus magna, porttitor a, commodo a, commodo in, tortor. Donec interdum. Praesent scelerisque. Maecenas posuere sodales odio. Vivamus metus lacus, varius quis, imperdiet quis, rhoncus a, turpis. Etiam ligula arcu, elementum a, venenatis quis, sollicitudin sed, metus. Donec nunc pede, tincidunt in, venenatis vitae, faucibus vel, nibh. Pellentesque wisi. Nullam malesuada. Morbi ut tellus ut pede tincidunt porta. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Etiam congue neque id dolor.

Donec et nisl at wisi luctus bibendum. Nam interdum tellus ac libero. Sed sem justo, laoreet vitae, fringilla at, adipiscing ut, nibh. Maecenas non sem quis tortor eleifend fermentum. Etiam id tortor ac mauris porta vulputate. Integer porta neque vitae massa. Maecenas tempus libero a libero posuere dictum. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Aenean quis mauris sed elit commodo placerat. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Vivamus rhoncus tincidunt libero. Etiam elementum pretium justo. Vivamus est. Morbi a tellus eget pede tristique commodo. Nulla nisl. Vestibulum sed nisl eu sapien cursus rutrum.

Nulla non mauris vitae wisi posuere convallis. Sed eu nulla nec eros scelerisque pharetra. Nullam varius. Etiam dignissim elementum metus. Vestibulum faucibus, metus sit amet mattis rhoncus, sapien dui laoreet odio, nec ultricies nibh augue a enim. Fusce in ligula. Quisque at magna et nulla commodo consequat. Proin accumsan imperdiet sem. Nunc porta. Donec feugiat mi at justo. Phasellus facilisis ipsum quis ante. In ac elit eget ipsum pharetra faucibus. Maecenas viverra nulla in massa.

Nulla ac nisl. Nullam urna nulla, ullamcorper in, interdum sit amet, gravida ut, risus. Aenean ac enim. In luctus. Phasellus eu quam vitae turpis viverra pellentesque. Duis feugiat felis ut enim. Phasellus pharetra, sem id porttitor sodales, magna nunc aliquet nibh, nec blandit nisl mauris at pede. Suspendisse risus risus, lobortis eget, semper at, imperdiet sit amet, quam. Quisque scelerisque dapibus nibh. Nam enim. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Nunc ut metus. Ut metus justo, auctor at, ultrices eu, sagittis ut, purus. Aliquam aliquam.

Etiam pede massa, dapibus vitae, rhoncus in, placerat posuere, odio. Vestibulum luctus commodo lacus. Morbi lacus dui, tempor sed, euismod eget, condimentum at, tortor. Phasellus aliquet odio ac lacus tempor faucibus. Praesent sed sem. Praesent iaculis. Cras rhoncus tellus sed justo ullamcorper sagittis. Donec quis orci. Sed ut tortor quis tellus euismod tincidunt. Suspendisse congue nisl eu elit. Aliquam tortor diam, tempus id, tristique eget, sodales vel, nulla. Praesent tellus mi, condimentum sed, viverra at, consectetur quis, lectus. In auctor vehicula orci. Sed pede sapien, euismod in, suscipit in, pharetra placerat, metus. Vivamus commodo dui non odio. Donec et felis.

Etiam suscipit aliquam arcu. Aliquam sit amet est ac purus bibendum congue. Sed in eros. Morbi non orci. Pellentesque mattis lacinia elit. Fusce molestie velit in ligula. Nullam et orci vitae nibh vulputate auctor. Aliquam eget purus. Nulla auctor wisi sed ipsum. Morbi porttitor tellus ac enim. Fusce ornare. Proin ipsum enim, tincidunt in, ornare venenatis, molestie a, augue. Donec vel pede in lacus sagittis porta. Sed hendrerit ipsum quis nisl. Suspendisse quis massa ac nibh pretium cursus. Sed sodales. Nam eu neque quis pede dignissim ornare. Maecenas eu purus ac urna

tincidunt congue.

Paragrafo non numerato

In this manual you can skip the gray text because it is just dummy text.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hendrerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras

nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consecetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Donec odio elit, dictum in, hendrerit sit amet, egestas sed, leo. Praesent feugiat sapien aliquet odio. Integer vitae justo. Aliquam vestibulum fringilla lorem. Sed neque lectus, consecetur at, consecetur sed, eleifend ac, lectus. Nulla facilisi. Pellentesque eget lectus. Proin eu metus. Sed porttitor. In hac habitasse platea dictumst. Suspendisse eu lectus. Ut mi mi, lacinia sit amet, placerat et, mollis vitae, dui. Sed ante tellus, tristique ut, iaculis eu, malesuada ac, dui. Mauris nibh leo, facilisis non, adipiscing quis, ultrices a, dui.

Morbi luctus, wisi viverra faucibus pretium, nibh est placerat odio, nec commodo wisi enim eget quam. Quisque libero justo, consecetur a, feugiat vitae, porttitor eu, libero. Suspendisse sed mauris vitae elit sollicitudin malesuada. Maecenas ultricies eros sit amet ante. Ut venenatis velit. Maecenas sed mi eget dui varius euismod. Phasellus aliquet volutpat odio. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Pellentesque sit amet pede ac sem eleifend consecetur. Nullam elementum, urna vel imperdiet sodales, elit ipsum pharetra ligula, ac pretium ante justo a nulla. Curabitur tristique arcu eu metus. Vestibulum lectus. Proin mauris. Proin eu nunc eu urna hendrerit faucibus. Aliquam auctor, pede consequat laoreet varius, eros tellus scelerisque quam, pellentesque hendrerit ipsum dolor sed augue. Nulla nec lacus.

Suspendisse vitae elit. Aliquam arcu neque, ornare in, ullamcorper quis, commodo eu, libero. Fusce sagittis erat at erat tristique mollis. Maecenas sapien libero, molestie et, lobortis in, sodales eget, dui. Morbi ultrices rutrum lorem. Nam elementum ullamcorper leo. Morbi dui. Aliquam sagittis. Nunc placerat. Pellentesque tristique sodales est. Maecenas imperdiet lacinia velit. Cras non urna. Morbi eros pede, suscipit ac, varius vel, egestas non, eros. Praesent malesuada, diam id pretium elementum, eros sem dictum tortor, vel consecetur odio sem sed wisi.

Sed feugiat. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Ut pellentesque augue sed urna. Vestibulum diam eros, fringilla et, consecetur eu, nonummy id, sapien. Nullam at lectus. In sagittis ultrices mauris. Curabitur malesuada erat sit amet massa. Fusce blandit. Aliquam

erat volutpat. Aliquam euismod. Aenean vel lectus. Nunc imperdiet justo nec dolor.

Etiam euismod. Fusce facilisis lacinia dui. Suspendisse potenti. In mi erat, cursus id, nonummy sed, ullamcorper eget, sapien. Praesent pretium, magna in eleifend egestas, pede pede pretium lorem, quis consectetur tortor sapien facilisis magna. Mauris quis magna varius nulla scelerisque imperdiet. Aliquam non quam. Aliquam porttitor quam a lacus. Praesent vel arcu ut tortor cursus volutpat. In vitae pede quis diam bibendum placerat. Fusce elementum convallis neque. Sed dolor orci, scelerisque ac, dapibus nec, ultricies ut, mi. Duis nec dui quis leo sagittis commodo.

Aliquam lectus. Vivamus leo. Quisque ornare tellus ullamcorper nulla. Mauris porttitor pharetra tortor. Sed fringilla justo sed mauris. Mauris tellus. Sed non leo. Nullam elementum, magna in cursus sodales, augue est scelerisque sapien, venenatis congue nulla arcu et pede. Ut suscipit enim vel sapien. Donec congue. Maecenas urna mi, suscipit in, placerat ut, vestibulum ut, massa. Fusce ultrices nulla et nisl.

Etiam ac leo a risus tristique nonummy. Donec dignissim tincidunt nulla. Vestibulum rhoncus molestie odio. Sed lobortis, justo et pretium lobortis, mauris turpis condimentum augue, nec ultricies nibh arcu pretium enim. Nunc purus neque, placerat id, imperdiet sed, pellentesque nec, nisl. Vestibulum imperdiet neque non sem accumsan laoreet. In hac habitasse platea dictumst. Etiam condimentum facilisis libero. Suspendisse in elit quis nisl aliquam dapibus. Pellentesque auctor sapien. Sed egestas sapien nec lectus. Pellentesque vel dui vel neque bibendum viverra. Aliquam porttitor nisl nec pede. Proin mattis libero vel turpis. Donec rutrum mauris et libero. Proin euismod porta felis. Nam lobortis, metus quis elementum commodo, nunc lectus elementum mauris, eget vulputate ligula tellus eu neque. Vivamus eu dolor.

Nulla in ipsum. Praesent eros nulla, congue vitae, euismod ut, commodo a, wisi. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Aenean nonummy magna non leo. Sed felis erat, ullamcorper in, dictum non, ultricies ut, lectus. Proin vel arcu a odio lobortis euismod. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Proin ut est. Aliquam odio. Pellentesque massa turpis, cursus eu, euismod nec, tempor congue, nulla. Duis viverra gravida mauris. Cras tincidunt. Curabitur eros ligula, varius ut, pulvinar in, cursus faucibus, augue.

Nulla mattis luctus nulla. Duis commodo velit at leo. Aliquam vulputate magna et leo. Nam vestibulum ullamcorper leo. Vestibulum condimentum rutrum mauris. Donec id mauris. Morbi molestie justo et pede. Vivamus eget turpis sed nisl cursus tempor. Curabitur mollis sapien condimentum nunc. In wisi nisl, malesuada at, dignissim sit amet, lobortis in, odio. Aenean consequat arcu a ante. Pellentesque porta elit sit amet orci. Etiam at turpis nec elit ultricies imperdiet. Nulla facilisi. In hac habitasse platea dictumst. Suspendisse viverra aliquam risus. Nullam pede justo, molestie nonummy, scelerisque eu, facilisis vel, arcu.

Curabitur tellus magna, porttitor a, commodo a, commodo in, tortor. Donec interdum. Praesent scelerisque. Maecenas posuere sodales odio. Vivamus metus lacus, varius quis, imperdiet quis, rhoncus a, turpis. Etiam ligula arcu, elementum a, venenatis quis, sollicitudin sed, metus. Donec nunc pede, tincidunt in, venenatis vitae, faucibus vel, nibh. Pellentesque wisi. Nullam malesuada. Morbi ut tellus ut pede tincidunt porta. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

Etiam congue neque id dolor.

Donec et nisl at wisi luctus bibendum. Nam interdum tellus ac libero. Sed sem justo, laoreet vitae, fringilla at, adipiscing ut, nibh. Maecenas non sem quis tortor eleifend fermentum. Etiam id tortor ac mauris porta vulputate. Integer porta neque vitae massa. Maecenas tempus libero a libero posuere dictum. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Aenean quis mauris sed elit commodo placerat. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Vivamus rhoncus tincidunt libero. Etiam elementum pretium justo. Vivamus est. Morbi a tellus eget pede tristique commodo. Nulla nisl. Vestibulum sed nisl eu sapien cursus rutrum.

Nulla non mauris vitae wisi posuere convallis. Sed eu nulla nec eros scelerisque pharetra. Nullam varius. Etiam dignissim elementum metus. Vestibulum faucibus, metus sit amet mattis rhoncus, sapien dui laoreet odio, nec ultricies nibh augue a enim. Fusce in ligula. Quisque at magna et nulla commodo consequat. Proin accumsan imperdiet sem. Nunc porta. Donec feugiat mi at justo. Phasellus facilisis ipsum quis ante. In ac elit eget ipsum pharetra faucibus. Maecenas viverra nulla in massa.

Nulla ac nisl. Nullam urna nulla, ullamcorper in, interdum sit amet, gravida ut, risus. Aenean ac enim. In luctus. Phasellus eu quam vitae turpis viverra pellentesque. Duis feugiat felis ut enim. Phasellus pharetra, sem id porttitor sodales, magna nunc aliquet nibh, nec blandit nisl mauris at pede. Suspendisse risus risus, lobortis eget, semper at, imperdiet sit amet, quam. Quisque scelerisque dapibus nibh. Nam enim. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Nunc ut metus. Ut metus justo, auctor at, ultrices eu, sagittis ut, purus. Aliquam aliquam.

Etiam pede massa, dapibus vitae, rhoncus in, placerat posuere, odio. Vestibulum luctus commodo lacus. Morbi lacus dui, tempor sed, euismod eget, condimentum at, tortor. Phasellus aliquet odio ac lacus tempor faucibus. Praesent sed sem. Praesent iaculis. Cras rhoncus tellus sed justo ullamcorper sagittis. Donec quis orci. Sed ut tortor quis tellus euismod tincidunt. Suspendisse congue nisl eu elit. Aliquam tortor diam, tempus id, tristique eget, sodales vel, nulla. Praesent tellus mi, condimentum sed, viverra at, consectetur quis, lectus. In auctor vehicula orci. Sed pede sapien, euismod in, suscipit in, pharetra placerat, metus. Vivamus commodo dui non odio. Donec et felis.

Etiam suscipit aliquam arcu. Aliquam sit amet est ac purus bibendum congue. Sed in eros. Morbi non orci. Pellentesque mattis lacinia elit. Fusce molestie velit in ligula. Nullam et orci vitae nibh vulputate auctor. Aliquam eget purus. Nulla auctor wisi sed ipsum. Morbi porttitor tellus ac enim. Fusce ornare. Proin ipsum enim, tincidunt in, ornare venenatis, molestie a, augue. Donec vel pede in lacus sagittis porta. Sed hendrerit ipsum quis nisl. Suspendisse quis massa ac nibh pretium cursus. Sed sodales. Nam eu neque quis pede dignissim ornare. Maecenas eu purus ac urna tincidunt congue.

Chapter 1

Introduction

Overview of humanoid robots.

Overview of the thesis (aim, results).

Chapter 2

Heightmap Generation

elevation_mapping (ROS)
xtion (RGBD camera)
(safe zone)

Chapter 3

RRT-based Footstep Planning

Generating plan considering NAO hparams.

Algorithms etc.

Chapter 4

Variable Height CoM IS-MPC

Before describing in detail the model [1] that allows humanoid robots to walk on uneven terrain (*World of Stairs* in this case), it is important to introduce the notation and to make an overview of the previous works. Differently from manipulators, which are fixed to the ground, humanoids need to maintain equilibrium while walking. The contact with the ground is, in fact, continuously changed due to walking itself. Usually, this is achieved by making sure that the ZMP (Zero Moment Point) is always within the convex hull of the support polygon. The ZMP, introduced in [2], is the point where the horizontal component of the moment of the ground reaction forces becomes zero. To generate this kind of motion, usually a simplified model which only considers the CoM (center of mass) of the robot is used. In particular, by neglecting the robot angular momentum and by assuming the CoM height is constant, the CoM dynamics can be treated as a LIP (Linear Inverted Pendulum), introduced for the first time in [3]. The Linear Inverted Pendulum model easily allows to design control schemes for the generation of the CoM reference trajectory, like the Preview Control [4] and the Model Predictive Control [5]. Before discussing the LIP and extending it to the Variable Length Inverted Pendulum, let's discuss the 3D motion model of the CoM reminding that the CoP (Center of Pressure) in case of flat ground is the point of application of the ground reaction force.

4.1 3D Motion Model

Let (x_z, y_z, z_z) and (x_c, y_c, z_c) respectively be the position of the ZMP and the position of the CoM. Assuming that the humanoid robot is walking on flat ground (hence the gravity acceleration components on x and y are zero) and neglecting the angular momentum around the CoM, the ZMP can be anywhere along the line connecting the CoP (located on the piece of surface upon which the support foot is placed) and the CoM (Fig. 4.1), it is possible [6] to obtain the dynamics of the CoM:

$$\ddot{x}_c = \frac{\ddot{z}_c + g}{z_c - z_z}(x_c - x_z) \quad (4.1)$$

$$\ddot{y}_c = \frac{\ddot{z}_c + g}{z_c - z_z}(y_c - y_z) \quad (4.2)$$

$$\ddot{z}_c = \frac{f_z}{m} - g \quad (4.3)$$

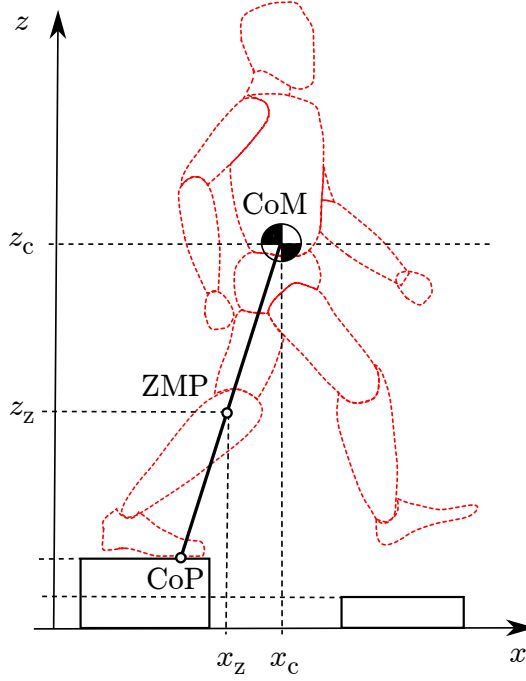

Figure 4.1. When walking on flat ground, or more in general on piecewise-horizontal ground as in the figure, the ZMP can be anywhere between the line connecting the CoP and the CoM.

where g is the gravity acceleration, f_z is the z-component of the ground reaction force, acting as an external input, and m is the total mass of the humanoid robot. The condition for maintaining equilibrium is that CoP is internal to the support polygon. Since the CoP, the CoM and the ZMP are colinear, as shown in Fig. 4.2, the condition is equivalent to the ZMP being internal to the polyhedral cone having CoM as vertex and support polygon as cross-section.

4.2 LIP

The above motion model is nonlinear and difficult to use for gait generation. Usually, to make the model linear, it is assumed that the ground is horizontal and the CoM has constant elevation with respect to the ground (i.e. $z_c = \bar{z}_c$). As a consequence, it is possible to set $z_z = 0$ making the CoP and the ZMP coincident, hence obtaining the LIP model:

$$\ddot{x}_c = \omega_0^2(x_c - x_z) \quad (4.4)$$

$$\ddot{y}_c = \omega_0^2(y_c - y_z) \quad (4.5)$$

where $\omega_0^2 = g/\bar{z}_c$. This linear model, however, is not suitable for gait generation over uneven terrain.

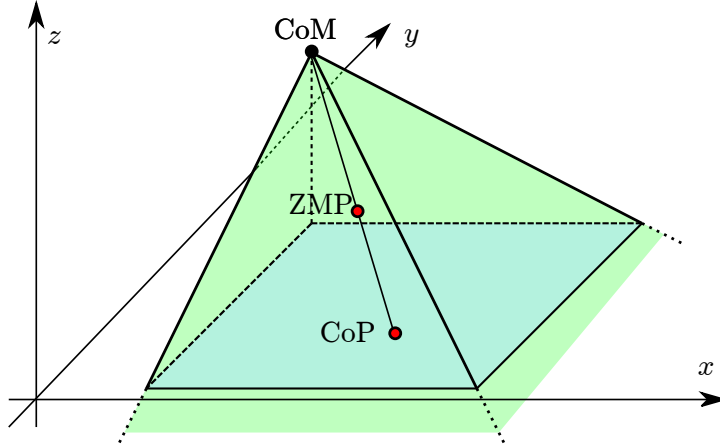

Figure 4.2. The CoP should be internal to the support polygon, which is equivalent to the ZMP being internal to the polyhedral cone with the CoM as a vertex.

4.3 Variable Height CoM Motion Model

Requiring the CoM to move at a constant height is not the only way to make the system linear. A more general way is to constraint its vertical motion such that:

$$\frac{\ddot{z}_c + g}{z_c - z_z} = \omega^2 \quad (4.6)$$

with ω arbitrary constant.

Using the above equation, the CoM dynamics become:

$$\ddot{x}_c = \omega^2(x_c - x_z) \quad (4.7)$$

$$\ddot{y}_c = \omega^2(y_c - y_z) \quad (4.8)$$

$$\ddot{z}_c = \omega^2(z_c - z_z) - g \quad (4.9)$$

The above equations are linear and have a LIP-like structure with the ZMP coordinates (x_z, y_z, z_z) acting as control inputs. This 3D model, against the model of the LIP described in Eqs. (4.4-4.5), allows vertical motion of the CoM, thus, it can be used for gait generation on uneven terrain, considering the balance condition described by Fig. 4.2.

4.4 MPC Formulation

Before describing an MPC scheme for gait generation based on the above equations, it is important to notice that all of them include an unstable subsystem. For example, let's consider Eq. (4.7). It is possible to decompose the system into a stable and an unstable subsystem by performing the following change of coordinates:

$$x_s = x_c - \dot{x}_c/\omega \quad (4.10)$$

$$x_u = x_c + \dot{x}_c/\omega \quad (4.11)$$

The dynamics of x_u is:

$$\dot{x}_u = \dot{x}_c + \omega(x_c - x_z) \quad (4.12)$$

which is unstable. It is however possible to prove [7] that x_u , and consequently x_c , will not diverge if a certain initial condition is satisfied (discussed in section 4.4.2). The same reasoning applies for the other two variables.

Let's perform a dynamic extension and choose the control variable as the ZMP velocities $\dot{x}_z, \dot{y}_z, \dot{z}_z$ rather than the ZMP itself. On the x axis, the motion model becomes:

$$\begin{pmatrix} \dot{x}_c \\ \ddot{x}_c \\ \dot{x}_z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ \omega^2 & 0 & -\omega^2 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_c \\ \dot{x}_c \\ x_z \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \dot{x}_z \quad (4.13)$$

The same applies for the other two axes with an additive term g appearing in the second equation of the dynamics along the z axis.

Let's consider piecewise-constant control inputs over sampling intervals of duration δ , with a prediction horizon $T_h = N \cdot \delta$. Let's denote the current time instant by t_k and successive instants within prediction horizon $t_{k+i}, i = 1, \dots, N$ by t_{k+i} . At a generic instant t_j :

$$\dot{x}_z(t) = \dot{x}_z^j, \quad t \in [t_j, t_{j+1}) \quad (4.14)$$

hence, the ZMP position along the x axis in the time interval $[t_j, t_{j+1}]$ is:

$$x_z(t) = x_z^j + (t - t_j)\dot{x}_z^j, \quad t \in [t_j, t_{j+1}] \quad (4.15)$$

4.4.1 ZMP constraints

Before describing the ZMP constraints in the 3D case (Fig. 4.2), let's discuss the 2D case.

When walking on fully horizontal ground, the robot keeps the equilibrium if the ZMP remains inside the support polygon. Let's denote by $(x_f^j, y_f^j, \theta_f^j)$ the pose of the generic footstep within the given sequence. Let's use a fixed-shape moving ZMP constraint [8] to enforce balance. The admissible region for ZMP at t_{k+i} is centered in (x_f^{k+i}, y_f^{k+i}) and has orientation θ_f^{k+i} . In single support case, $(x_f^{k+i}, y_f^{k+i}, \theta_f^{k+i})$ coincide with the pose of the support foot, hence, $(x_f^j, y_f^j, \theta_f^j)$. In double support case, $(x_f^{k+i}, y_f^{k+i}, \theta_f^{k+i})$ gradually slide from the position and orientation of the previous support foot to those of the next, as shown in Fig. 4.3. The expression of the ZMP constraint in 2D can be written as:

$$-\frac{1}{2} \begin{pmatrix} d_x^z \\ d_y^z \end{pmatrix} \leq R_{k+i}^T \begin{pmatrix} x_z^{k+i} - x_f^{k+i} \\ y_z^{k+i} - y_f^{k+i} \end{pmatrix} \leq \frac{1}{2} \begin{pmatrix} d_x^z \\ d_y^z \end{pmatrix} \quad (4.16)$$

where d_x^z and d_y^z are the width and the height of the rectangular constraint region and R_{k+i}^T is the rotation matrix associated to the orientation θ_f^{k+i} . Note that (x_z^{k+i}, y_z^{k+i}) is the predicted position of the ZMP, which can be expressed as a linear combination of the control variables:

$$x_z^{k+i} = x_z^k + \delta \sum_{i=0}^{i-1} \dot{x}_z^{k+i} \quad (4.17)$$

Eq. (4.16) must be imposed for $i = 1, \dots, N$.

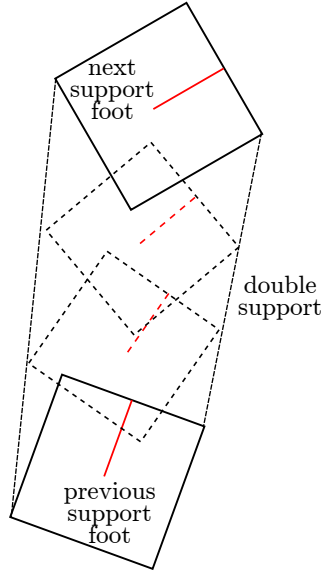

Figure 4.3. The ZMP constraint moves from a support foot to the following one during double support phase.

In the 3D case, the ZMP is allowed to leave the ground in order to generate CoM motions along the z axis as well. As previously discussed, balance condition requires ZMP to remain inside polyhedral cone defined by the support polygon and CoM (Fig. 4.2). When ZMP is allowed to move vertically, the constraint becomes nonlinear. In order to remove nonlinearity it is possible to consider a subregion of the polyhedral cone, for example a box constraint, as shown in Fig. 4.4:

$$-\frac{1}{2} \begin{pmatrix} \tilde{d}_x^z \\ \tilde{d}_y^z \\ d_z^z \end{pmatrix} \leq R_{k+i}^T \begin{pmatrix} x_z^{k+i} - x_f^{k+i} \\ y_z^{k+i} - y_f^{k+i} \\ z_z^{k+i} - y_f^{k+i} \end{pmatrix} \leq \frac{1}{2} \begin{pmatrix} \tilde{d}_x^z \\ \tilde{d}_y^z \\ d_z^z \end{pmatrix} \quad (4.18)$$

where d_z^z defines the maximum allowed vertical ZMP displacement with respect to the ground. To guarantee that the box is contained in the cone, its x and y dimensions are respectively reduced to $\tilde{d}_x^z, \tilde{d}_y^z$:

$$\tilde{d}_x^z = d_x^z \left(1 - \frac{d_z^z}{2z_c^{\min}} \right) - \frac{d_z^z}{z_c^{\min}} \Delta x_c \quad (4.19)$$

where Δx_c is the maximum expected displacement of the CoM with respect to the center of the support foot and z_c^{\min} is the minimum expected value for CoM height. The same reasoning applies for \tilde{d}_y^z . Similarly to the 2D case, the box constraint is kept fixed during single support, while during double support the box slides linearly from its position around the previous support foot to its position around the next support foot, thus, always remaining within the polyhedral cone which defines the ZMP balance constraint, as shown in Fig. 4.5.

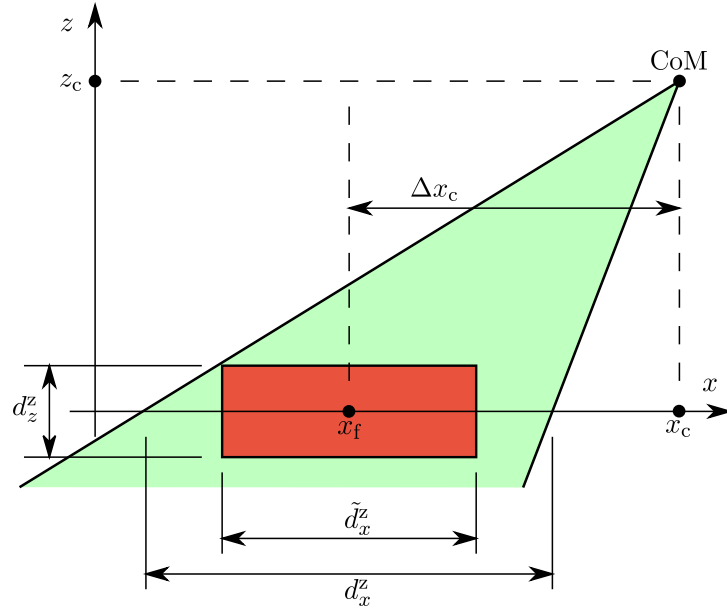

Figure 4.4. The polyhedral cone representing the ZMP constraint and the box used to approximate the constraint (which becomes linear).

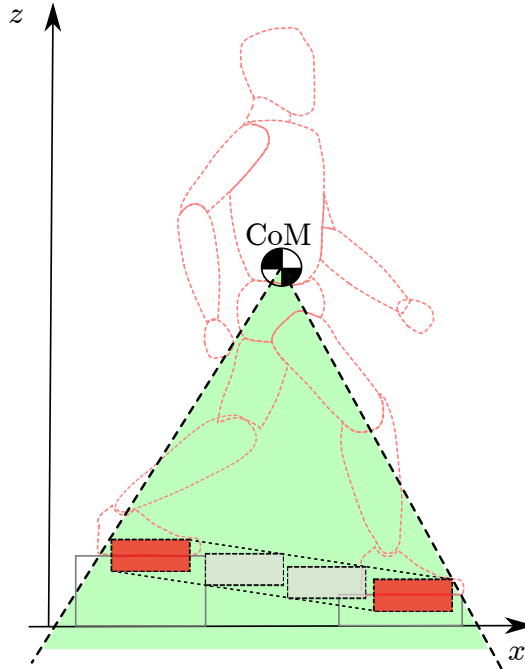

Figure 4.5. The ZMP box constraint moves from a support foot to the following one during double support phase.

4.4.2 Stability constraint

As previously seen, the motion model (4.7-4.9) is unstable, hence, it is not guaranteed that the CoM position is bounded with respect to the ZMP in general. This could make the generated gait unrealizable. However, as mentioned before and as discussed in [7, 9], it is possible to prove that if the initial condition (x_c^k, \dot{x}_c^k) satisfies:

$$x_c^k + \frac{\dot{x}_c^k}{\omega} = \omega \int_{t_k}^{\infty} e^{-\omega(\tau-t_k)} x_z(\tau) d\tau \quad (4.20)$$

then x_c remains bounded with respect to x_z for all t . An analogous condition can be given for y_c dynamics. Regarding z_c , it is possible to prove its boundedness by using the following initial condition:

$$z_c^k + \frac{\dot{z}_c^k}{\omega} = \frac{g}{\omega^2} + \omega \int_{t_k}^{\infty} e^{-\omega(\tau-t_k)} z_z(\tau) d\tau \quad (4.21)$$

The above stability conditions can be enforced in the MPC formulation by writing them with respect to the control variables $\dot{x}_z^{k+i}, \dot{y}_z^{k+i}, \dot{z}_z^{k+i}$. For x_c , and similarly for y_c , the initial condition can be written as:

$$\frac{1}{\omega} \frac{1 - e^{-\delta\omega}}{1 - e^{-N\delta\omega}} \sum_{i=0}^{N-1} e^{-i\delta\omega} \dot{x}_z^{k+i} = x_c^k + \frac{\dot{x}_c^k}{\omega} - x_z^k \quad (4.22)$$

which can be obtained from (4.20) by considering that the ZMP trajectory (4.17) is piecewise linear and that the contribution beyond the prediction horizon is computed assuming infinite replication of the control variables within the prediction horizon itself. A similar initial condition can be written for z_c starting from (4.21), where \dot{z}_z is set to zero beyond the prediction horizon (truncated tail):

$$\frac{1 - e^{-\delta\omega}}{1 - e^{-N\delta\omega}} \sum_{i=0}^{N-1} e^{-i\delta\omega} \dot{z}_z^{k+i} = z_c^k + \frac{\dot{z}_c^k}{\omega} - z_z^k - \frac{g}{\omega^2} \quad (4.23)$$

A more detailed discussion can be found in [10].

4.5 MPC Algorithm

Now that the constraints have been expressed with respect to the input variables, it is possible to define the MPC scheme used to generate the gait. In particular, the MPC algorithm solves a QP problem at each iteration determining the trajectory of the CoM. Note that the footsteps are assigned in advance.

Considering the decision variable vectors:

$$\dot{X}_z^k = (\dot{x}_z^k, \dots, \dot{x}_z^{k+N-1})^T \quad (4.24)$$

$$\dot{Y}_z^k = (\dot{y}_z^k, \dots, \dot{y}_z^{k+N-1})^T \quad (4.25)$$

$$\dot{Z}_z^k = (\dot{z}_z^k, \dots, \dot{z}_z^{k+N-1})^T \quad (4.26)$$

the QP problem can be defined as:

$$\begin{aligned} \min_{\dot{X}_z^k, \dot{Y}_z^k, \dot{Z}_z^k} \sum_{i=1}^N & \left[(\dot{x}_z^{k+i})^2 + (\dot{y}_z^{k+i})^2 + (\dot{z}_z^{k+i})^2 + \right. \\ & \left. \beta \left((x_z^{k+i} - x_f^{k+i})^2 + (y_z^{k+i} - y_f^{k+i})^2 + (z_z^{k+i} - z_f^{k+i})^2 \right) \right] \\ \text{s.t. ZMP constraint (4.18)} \\ & \text{stability constraints (4.22), (4.23)} \end{aligned}$$

where the cost function includes the decision variables for regularization purposes and a term which attempts to bring the ZMP to the center of the footstep.

Each MPC iteration starts at t_k and executes the steps described in Algorithm 1, defining the trajectory of the CoM.

Algorithm 1: MPC iteration

Result: CoM trajectory

- 1 Compute $\dot{X}_z^k, \dot{Y}_z^k, \dot{Z}_z^k$ that solve the QP problem;
 - 2 From the solutions, extract the first control samples $\dot{x}_z^k, \dot{y}_z^k, \dot{z}_z^k$;
 - 3 Set $\dot{x}_z = \dot{x}_z^k$ in (4.13) and integrate from $(x_c^k, \dot{x}_c^k, x_z^k)$ to obtain $x_c(t), \dot{x}_c(t), x_z(t)$ for $t \in [t_k, t_{k+1}]$. The same applies for y, z .
-

4.6 BHuman implementation

The MPC scheme has been implemented in C++ upon the BHuman framework [11] and it has been tested on both dynamic environments and NAO humanoid robot. The QP problem has been solved using qpOASES [12]. The footstep plan is either generated by the footstep planner described in Chapter 3 or manually assigned before the execution of the program. Experiments are described in detail in Chapter 5. Note that to speed up the execution of the code in order to keep computation within the sampling time of the kinematic controller, the rotation matrix of the ZMP constraint described in Eq. (4.18) has been neglected. This does not create any problem if the size of the box is small enough to stay within the polyhedral cone regardless of the rotation of the feet.

Chapter 5

Experiments

5.1 NAO

Brief description of NAO v5 (which is running BHuman).

5.2 Stair climbing

Stair climbing (unknown environment).

5.3 Obstacle avoidance

Obstacle avoidance (unknown environment).

Chapter 6

Conclusion

What's next: tracker -> makes it possible to continuously build the map with elevation_mapping -> replanning -> makes it possible to move in whatever environment (World of Stairs).

Rough environments?

Chapter 7

Style features of sapthesis

In this chapter I will discuss my stylistic choices of **sapthesis**. I will show the page layout geometry and I will describe the page style.

7.1 Page layout

The page is fixed at the dimensions of an A4 paper, therefore you have to print your thesis on A4 paper to obtain the best results. The font dimension is fixed at 11 pt. The text column and the margins are chosen to fill to the best an A4 paper while keeping a reasonable line length (396 pt) for a good readability. The text height and the text width are in golden ratio (~ 1.6180) as well as the outer and inner margins in a two-side document after binding margin removal. Also the top margin (excluding the header) and bottom margin are in the golden ratio. In Fig. 7.1 a sketch of the **sapthesis** page layout is shown.

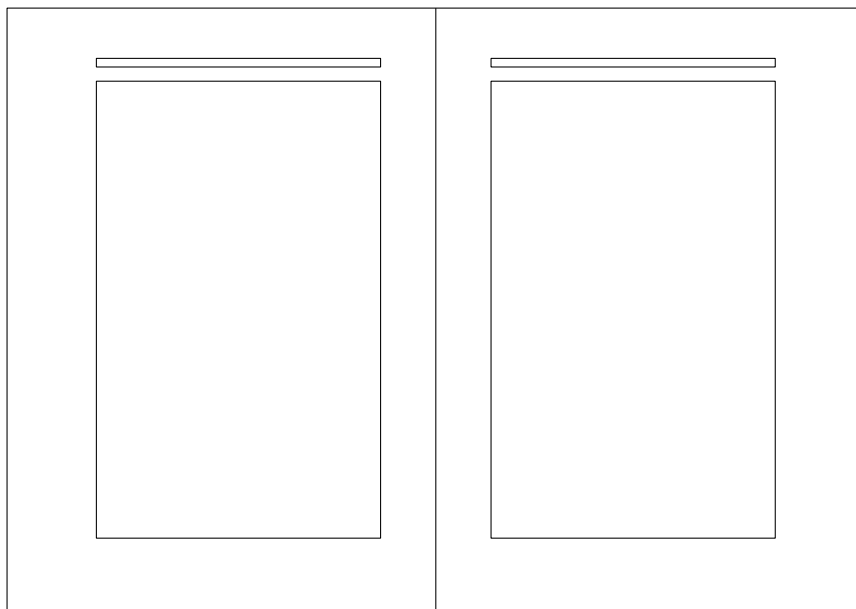

Figure 7.1. Page layout scheme of **sapthesis** class using a zero binding margin.

Figure 7.2. Logo of the Sapienza – University of Rome.

7.2 Page style

The captions have a smaller font respect to the text and the label is in boldface. The appearance of the margin notes has been improved. They have the same font dimension of the footnotes and are typed in italics. Moreover I defined a new command to typeset margin note aligned to the left on the right page and vice versa on the left page. Notice that if a binding margin greater than 1.5 cm is used, the dimensions of the margin notes become too small and very ugly. Do not use them in this case.

The mathematical objects, figures and tables are numbered within the chapters (e.g. 1.1, 1.2, ... for the first chapter, 2.1, 2.2 for the second one and so on...). See for example the number of this simple equation

$$x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a} \quad (7.1)$$

The title page is automatically composed when the `\maketitle` command is given. The parameters needed for the title page, author, title, etc..., are supplied by dedicated commands explained in the next section. Two copies of the university logo in pdf format, one for color printing and the other one for black and white printing, are supplied in the `sapthesis` package. They are shown in Fig. 7.2.

7.3 About figures and tables

As regards the image formats, please use vector images as much as possible! Use jpg images only for photographs! pdfL^AT_EX supports the pdf, jpg and png formats.

A very simple table is show in Tab. 7.1. Remember to typeset always the table caption above the table. Do not use vertical lines.

Table 7.1. This is a simple table.

Letter	Test	Test
A	C	E
B	D	F

7.4 A section

In this manual you can skip the gray text because it is just dummy text.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hen-

drerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consectetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Donec odio elit, dictum in, hendrerit sit amet, egestas sed, leo. Praesent feugiat sapien aliquet odio. Integer vitae justo. Aliquam vestibulum fringilla lorem. Sed neque lectus, consectetur at, consectetur sed, eleifend ac, lectus. Nulla facilisi. Pellentesque eget lectus. Proin eu metus. Sed porttitor. In hac habitasse platea dictumst. Suspendisse eu lectus. Ut mi mi, lacinia sit amet, placerat et, mollis vitae, dui. Sed ante tellus, tristique ut, iaculis eu, malesuada ac, dui. Mauris nibh leo, facilisis non, adipiscing quis, ultrices a, dui.

Morbi luctus, wisi viverra faucibus pretium, nibh est placerat odio, nec commodo wisi enim eget quam. Quisque libero justo, consectetur a, feugiat vitae, porttitor eu, libero. Suspendisse sed mauris vitae elit sollicitudin malesuada. Maecenas ultricies eros sit amet ante. Ut venenatis velit. Maecenas sed mi eget dui varius euismod. Phasellus aliquet volutpat odio. Vestibulum ante ipsum primis in faucibus orci luctus et ultrices posuere cubilia Curae; Pellentesque sit amet pede ac sem eleifend consectetur. Nullam elementum, urna vel imperdiet sodales, elit ipsum pharetra ligula, ac pretium ante justo a nulla. Curabitur tristique arcu eu metus. Vestibulum lectus. Proin mauris. Proin eu nunc eu urna hendrerit faucibus. Aliquam auctor, pede consequat laoreet varius, eros tellus scelerisque quam, pellentesque hendrerit ipsum dolor sed augue. Nulla nec lacus.

Suspendisse vitae elit. Aliquam arcu neque, ornare in, ullamcorper quis, commodo eu, libero. Fusce sagittis erat at erat tristique mollis. Maecenas sapien libero, molestie et, lobortis in, sodales eget, dui. Morbi ultrices rutrum lorem. Nam elementum ullamcorper leo. Morbi dui. Aliquam sagittis. Nunc placerat. Pellentesque tristique sodales est. Maecenas imperdiet lacinia velit. Cras non urna. Morbi eros pede, suscipit ac, varius vel, egestas non, eros. Praesent malesuada, diam id pretium elementum, eros sem dictum tortor, vel consectetur odio sem sed wisi.

7.5 Another section

In this manual you can skip the gray text because it is just dummy text.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hendrerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consectetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet

vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

Appendix A

Special commands provided by saphthesis

Saphthesis provides some special commands, particularly useful for scientific works. You can use for example the roman shape, instead of the italic, for the imaginary unit (`\iu`) and Napier's number (`\eu`):

$$e^{i\pi} + 1 = 0 \quad (\text{A.1})$$

There are also two commands to speed up the writing of derivatives. In the following example we have used the commands `\der` and `\pder`:

$$\frac{\partial f}{\partial x} \quad \frac{\partial^2 f}{\partial y^2} \quad (\text{A.2})$$

Saphthesis provides also 4 commands to improve the writing of subscripts, `\rb` and `\tb`, and superscripts, `\rp` and `\tp`. Two of these commands, `\rb` and `\rp`, can be used both in text and in math mode and compose their argument in roman. The other two, `\tb` and `\tp`, can be used only in text mode and compose their argument as are. Here it is an usage example of `\rb` and `\rp`:

$$a_b \neq a_{\text{b}} \quad a^b \neq a^{\text{b}}$$

And here it is an usage example of `\tb`: *Cu_{It} indicates copper bought in Italy.* And a usage example of `\ts`: *Cher G^{le} Napoléon.*

Then several commands for the correct typesetting of unit of measurements are provided. For example the command `\un` typesets its argument in roman and leaves a thin space between the number and the unit: 25 m, 3.5 m/s. Other commands are: (`\g`) 45°, (`\C`) 30 °C, (`\A`) 12 Å, (`\micro`) 40 μm, (`\ohm`) 27 Ω.

We have also `\x` as abbreviation of `\times`: `\$7 \x 10^5\$` gives 7×10^5 . Then `\di` is the differential symbol which automatically insert the correct spacing.

$$\int x \, dx$$

Finally we have defined the color `sapred` which is the official color of Sapienza – University of Rome. It is defined as RGB(130,36,51). This text is written with the color `sapred`.

In the following dummy text you can observe the usage of `\mnote` command which typesets fancy margin notes.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hendrerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consectetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie

non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

*This is a fancy
margin note!*

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Ut purus elit, vestibulum ut, placerat ac, adipiscing vitae, felis. Curabitur dictum gravida mauris. Nam arcu libero, nonummy eget, consectetur id, vulputate a, magna. Donec vehicula augue eu neque. Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Mauris ut leo. Cras viverra metus rhoncus sem. Nulla et lectus vestibulum urna fringilla ultrices. Phasellus eu tellus sit amet tortor gravida placerat. Integer sapien est, iaculis in, pretium quis, viverra ac, nunc. Praesent eget sem vel leo ultrices bibendum. Aenean faucibus. Morbi dolor nulla, malesuada eu, pulvinar at, mollis ac, nulla. Curabitur auctor semper nulla. Donec varius orci eget risus. Duis nibh mi, congue eu, accumsan eleifend, sagittis quis, diam. Duis eget orci sit amet orci dignissim rutrum.

Nam dui ligula, fringilla a, euismod sodales, sollicitudin vel, wisi. Morbi auctor lorem non justo. Nam lacus libero, pretium at, lobortis vitae, ultricies et, tellus. Donec aliquet, tortor sed accumsan bibendum, erat ligula aliquet magna, vitae ornare odio metus a mi. Morbi ac orci et nisl hendrerit mollis. Suspendisse ut massa. Cras nec ante. Pellentesque a nulla. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Aliquam tincidunt urna. Nulla ullamcorper vestibulum turpis. Pellentesque cursus luctus mauris.

Nulla malesuada porttitor diam. Donec felis erat, congue non, volutpat at, tincidunt tristique, libero. Vivamus viverra fermentum felis. Donec nonummy pellentesque ante. Phasellus adipiscing semper elit. Proin fermentum massa ac quam. Sed diam turpis, molestie vitae, placerat a, molestie nec, leo. Maecenas lacinia. Nam ipsum ligula, eleifend at, accumsan nec, suscipit a, ipsum. Morbi blandit ligula feugiat magna. Nunc eleifend consequat lorem. Sed lacinia nulla vitae enim. Pellentesque tincidunt purus vel magna. Integer non enim. Praesent euismod nunc eu purus. Donec bibendum quam in tellus. Nullam cursus pulvinar lectus. Donec et mi. Nam vulputate metus eu enim. Vestibulum pellentesque felis eu massa.

Quisque ullamcorper placerat ipsum. Cras nibh. Morbi vel justo vitae lacus tincidunt ultrices. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. In hac habitasse platea dictumst. Integer tempus convallis augue. Etiam facilisis. Nunc elementum fermentum wisi. Aenean placerat. Ut imperdiet, enim sed gravida sollicitudin, felis odio placerat quam, ac pulvinar elit purus eget enim. Nunc vitae tortor. Proin tempus nibh sit amet nisl. Vivamus quis tortor vitae risus porta vehicula.

Fusce mauris. Vestibulum luctus nibh at lectus. Sed bibendum, nulla a faucibus semper, leo velit ultricies tellus, ac venenatis arcu wisi vel nisl. Vestibulum diam. Aliquam pellentesque, augue quis sagittis posuere, turpis lacus congue quam, in hendrerit risus eros eget felis. Maecenas eget erat in sapien mattis porttitor. Vestibulum porttitor. Nulla facilisi. Sed a turpis eu lacus commodo facilisis. Morbi fringilla, wisi in dignissim interdum, justo lectus sagittis dui, et vehicula libero dui cursus dui. Mauris tempor ligula sed lacus. Duis cursus enim ut augue. Cras ac magna. Cras nulla. Nulla egestas. Curabitur a leo. Quisque egestas wisi eget nunc. Nam feugiat lacus vel est. Curabitur consectetur.

Suspendisse vel felis. Ut lorem lorem, interdum eu, tincidunt sit amet, laoreet vitae, arcu. Aenean faucibus pede eu ante. Praesent enim elit, rutrum at, molestie non, nonummy vel, nisl. Ut lectus eros, malesuada sit amet, fermentum eu, sodales cursus, magna. Donec eu purus. Quisque vehicula, urna sed ultricies auctor, pede lorem egestas dui, et convallis elit erat sed nulla. Donec luctus. Curabitur et nunc. Aliquam dolor odio, commodo pretium, ultricies non, pharetra in, velit. Integer arcu est, nonummy in, fermentum faucibus, egestas vel, odio.

Sed commodo posuere pede. Mauris ut est. Ut quis purus. Sed ac odio. Sed vehicula hendrerit sem. Duis non odio. Morbi ut dui. Sed accumsan risus eget odio. In hac habitasse platea dictumst. Pellentesque non elit. Fusce sed justo eu urna porta tincidunt. Mauris felis odio, sollicitudin sed, volutpat a, ornare ac, erat. Morbi quis dolor. Donec pellentesque, erat ac sagittis semper, nunc dui lobortis purus, quis congue purus metus ultricies tellus. Proin et quam. Class aptent taciti sociosqu ad litora torquent per conubia nostra, per inceptos hymenaeos. Praesent sapien turpis, fermentum vel, eleifend faucibus, vehicula eu, lacus.

Bibliography

- [1] Alessio Zamparelli, Nicola Scianca, L. Lanari, and Giuseppe Oriolo. Humanoid Gait Generation on Uneven Ground using Intrinsically Stable MPC. *IFAC-PapersOnLine*, 51:393–398, 01 2018.
- [2] M. Vukobratović and J. Stepanenko. On the stability of anthropomorphic systems. *Mathematical Biosciences*, 15(1):1 – 37, 1972.
- [3] Shuuji Kajita and Kazuo Tanie. Study of dynamic biped locomotion on rugged terrain-derivation and application of the linear inverted pendulum mode. *Proceedings. 1991 IEEE International Conference on Robotics and Automation*, pages 1405–1411 vol.2, 1991.
- [4] Shuuji Kajita, Fumio Kanehiro, Kenji Kaneko, Kiyoshi Fujiwara, Kensuke Harada, Kazuhito Yokoi, and Hirohisa Hirukawa. Biped walking pattern generation by using preview control of zero-moment point. *2003 IEEE International Conference on Robotics and Automation (Cat. No.03CH37422)*, 2:1620–1626 vol.2, 2003.
- [5] Pierre-Brice Wieber. Trajectory Free Linear Model Predictive Control for Stable Walking in the Presence of Strong Perturbations. In *IEEE-RAS International Conference on Humanoid Robots*, Genova, Italy, 2006.
- [6] Shuuji Kajita, Hirohisa Hirukawa, Kensuke Harada, and Kazuhito Yokoi. *Introduction to Humanoid Robotics*. Springer Publishing Company, Incorporated, 2014.
- [7] Leonardo Lanari, Seth Hutchinson, and Luca Marchionni. Boundedness issues in planning of locomotion trajectories for biped robots. *2014 IEEE-RAS International Conference on Humanoid Robots*, pages 951–958, 2014.
- [8] Ahmed Aboudonia, Nicola Scianca, Daniele De Simone, L. Lanari, and Giuseppe Oriolo. Humanoid gait generation for walk-to locomotion using single-stage mpc. pages 178–183, 11 2017.
- [9] Nicola Scianca, Marco Cognetti, Daniele De Simone, Leonardo Lanari, and Giuseppe Oriolo. Intrinsically stable MPC for humanoid gait generation. In *16th IEEE-RAS International Conference on Humanoid Robots, Humanoids 2016, Cancun, Mexico, November 15-17, 2016*, pages 601–606, 2016.

-
- [10] Nicola Scianca, Daniele De Simone, Leonardo Lanari, and Giuseppe Oriolo. MPC for humanoid gait generation: Stability and feasibility. *CoRR*, abs/1901.08505, 2019.
 - [11] Thomas Röfer, Tim Laue, Arne Hasselbring, Jannik Heyen, Bernd Poppinga, Philip Reichenberg, Enno Roehrig, and Felix Thielke. B-Human team report and code release 2018, 2018. Only available online: <http://www.b-human.de/downloads/publications/2018/CodeRelease2018.pdf>.
 - [12] Joachim Ferreau, Christian Kirches, Andreas Potschka, Hans Bock, and Moritz Diehl. qpOases: A parametric active-set algorithm for quadratic programming. *Mathematical Programming Computation*, 6, 12 2014.